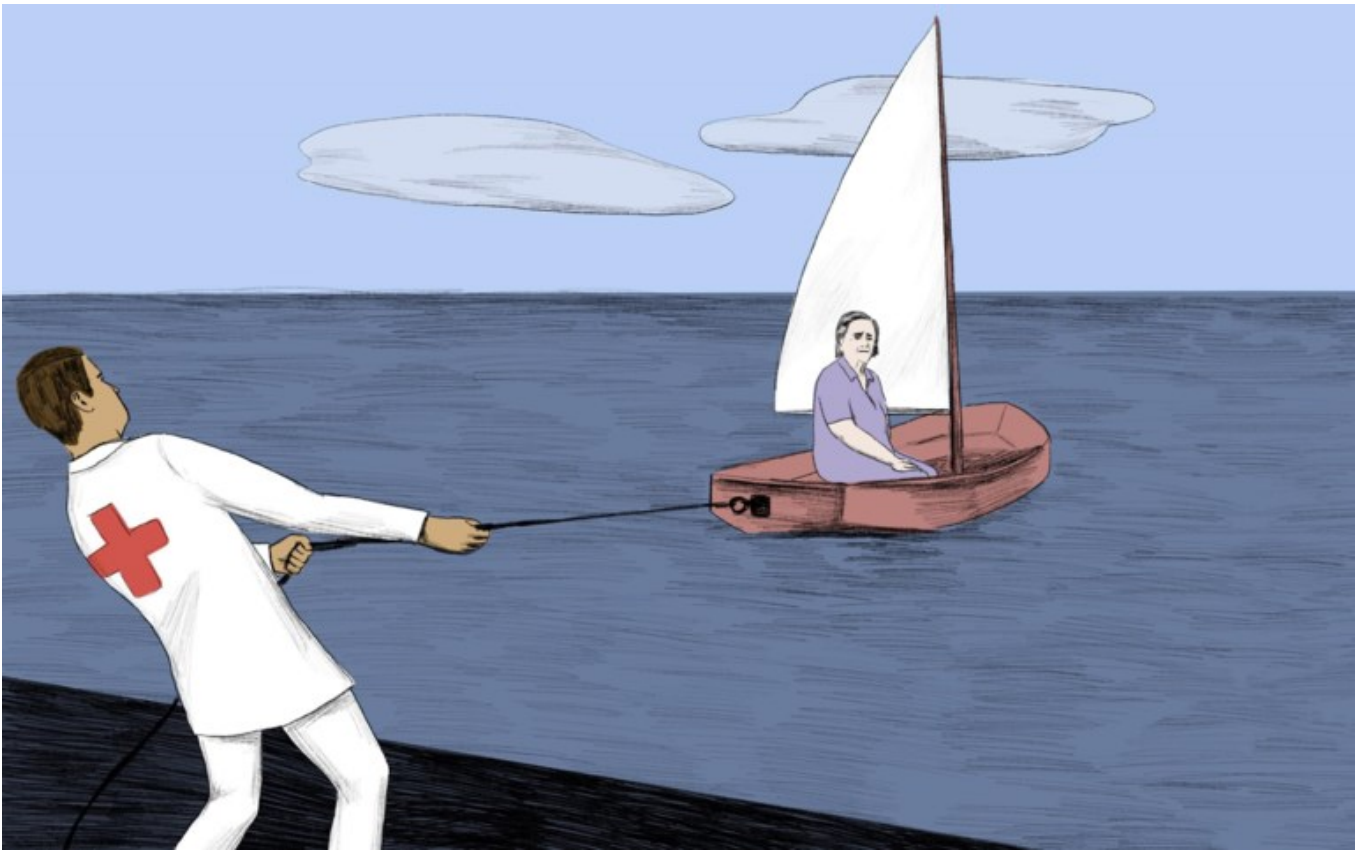

‘Moeder wilde sterven, maar de dokter zei: Palliatieve zorg? Niks van, we gaan u hier oplappen’

De moeder van Dirk Van Rompuy was opgelucht toen ze op 9 juni naar het ziekenhuis vertrok. Ze was fysiek op en vroeg om te mogen sterven. Bijna zes weken later overleed ze 's nachts in een woonzorgcentrum. Ze werd er dood op de vloer naast haar bed gevonden.

Veerle Beel

Jip van den Toorn

Het was een bewogen gesprek, op 8 juni, in de serviceflat waar de ouders van Dirk Van Rompuy (64) verbleven. De huisarts was er, net als de drie kinderen. Lucienne Smets (89) gaf er, niet voor het eerst, duidelijk te kennen dat ze volledig op was en wilde sterven.

‘Ik weet nog dat vader dacht dat hij iets op papier moest zetten. Hij zei: ik ga het doodsvonnis van mijn vrouw niet tekenen’, aldus Dirk. ‘Maar moeder zei dat ze er niets mee in zat. Ze was volledig zuurstofafhankelijk na een vroegere hartoperatie. Ze had enkele jaren geleden een bekkenbreuk opgelopen en kon niet alleen naar het toilet. Ze kon moeilijk zelfstandig eten. Ze vond dat haar leven niets meer te bieden had en herhaalde nog een keer dat ze dood wilde.’

‘Ze had daar al vaak over gesproken en ze was eerder dit jaar al een paar keer in het ziekenhuis opgenomen. Moeder had een palliatieve erkenning, wat inhoudt dat ze drie keer per dag verzorging kon krijgen. Maar ze wilde liever dat vader haar verzorgde. Ze waren zeventig jaar samen. Hij deed alles voor haar, maar die mantelzorg werd hem te zwaar.’

Wereldreis

Op die bewuste avond legde de huisarts uit wat euthanasie inhield en dat er ook zoiets als sedatie bestaat, waardoor je zachtjes kunt inslapen. Er werd besloten om voor dat laatste te kiezen. Buren, kinderen en echtgenoot, zelf ook 92, namen in tranen afscheid. Daarna werd mevrouw Smets met een ziekenwagen naar het Imeldaziekenhuis gebracht. De huisdokter, een empathische jonge arts die de vaste huisarts van het echtpaar wegens zwangerschap verving, had erover gebeld met de geriater. Hij schreef een doorverwijzing: ‘Patiënte met terminale, cardiale insufficiëntie, pneumonaire hypertensie, continu zuurstofafhankelijk, graag opname voor palliatieve zorg.’

‘Pijn hoort nu eenmaal bij het leven, zei de arts, je moet dat aanvaarden’

Dirk Van Rompuy

Al kort nadat mevrouw Smets via de spoed was binnengebracht, zei diezelfde geriater dat sedatie geen optie was. ‘Mijn jongere broer was erbij’, zegt Dirk. ‘De dokter zei tegen moeder: “Uw zuurstofsaturatie is prima. Palliatieve zorg? Niks van, we gaan u hier oplappen voor het woonzorgcentrum.” Eén keer op de monitor kijken naar haar zuurstofgehalte, en ze veegden haar wens van tafel.’

‘Tijdens een gesprek dat mijn zus en ik enkele dagen later met de arts hadden, zei die dat de vraag voor palliatieve sedatie vergelijkbaar is met wanneer iemand op wereldreis wil gaan en haar zou vragen om die te betalen, wat ze ook niet zou doen. En dat pijn nu eenmaal bij het leven hoort, en je dat moet aanvaarden.’

Kalmeermiddel

Er volgde een lange maand, waarin het voor de familie niet duidelijk werd waaruit de behandeling voor hun echtgenote en moeder nu precies bestond. Er werden diverse onderzoeken gedaan – zonder opzienbare resultaten. ‘Moeder was een heel fiere vrouw. Ze wilde altijd netjes voor de dag komen. Op een dag, toen ik op bezoek ging, zag ik dat ze daar plompverloren op de wc-pot was gezet, in het midden van haar kamer. Ze had veel ontlastingsproblemen. Dat was een vernederende situatie voor haar.’

‘Bij een ander bezoek, samen met vader, troffen we haar slapend in de zetel aan, met haar mond wijd open. Toen ze na een paar uur wakker werd, kon ze haast niet praten. Ze ijlde. Wij waren erg verbaasd. Zo hadden we haar nog nooit gezien. De verpleegkundigen zeiden dat ze de avond voordien erg onrustig was geweest, en dat ze haar een kalmeermiddel hadden gegeven. Van een arts die toevallig voorbij kwam, en die we erop aanspraken, hoorden we dat ze per vergissing twee kalmeerpillen kort na elkaar had gekregen. Ik hoop niet dat dit iets is wat vaak voorvalt bij oude mensen in het ziekenhuis. Het klopt vast dat mijn moeder ongedurig was, ze belde vaak om hulp en vond dat die niet snel genoeg kwam. Ze klaagde over alles: niemand was nog vriendelijk, het eten was niet lekker. Zo gaf ze uiting aan haar algehele malaise.’

Feit is, zegt de zoon, dat de levenskwaliteit van zijn moeder nog meer achteruitging. En dat dit alles vermeden had kunnen worden. ‘Door haar stervenswens niet te honoreren, is er onwaardig lijden toegevoegd aan haar leven. En dat is helaas nog verergerd toen men ineens besloot dat moeder naar een woonzorgcentrum moest.’

Noodkreten

Twee dagen voordien had mevrouw Smets nog tegen haar zoon gezegd dat ze dacht dat haar conditie niet goed genoeg meer was voor het woonzorgcentrum. ‘Ons is niet gemeld dat ze toch naar het woonzorgcentrum zou gaan. Dat hebben vader en wij vernomen via een telefoontje van moeder zelf. Ze is er op 11 juli per ambulance heen gebracht, helemaal in haar eentje. Ze moest er twee weken in quarantaine, zonder enig bezoek. Elke dag en ook ’s nachts belde ze meerdere keren. Echte noodkreten waren dat, wenend en in paniek: “Haal me hier weg”, “Het is hier nog erger dan het ziekenhuis”, “Ik zie hier helemaal niemand.”’

De zus van Dirk zegt: ‘Ik durfde op de duur de telefoon niet meer op te nemen. Wat konden we nog zeggen?’

Dirk: ‘Ze zat er helemaal alleen, ze kon moeilijk ademen, was voor alles afhankelijk van verzorgers, permanent verbonden met een darm vanuit haar neus naar het zuurstofapparaat, opgesloten in haar kamer en in de eigen leefwereld in haar hoofd. Dat is om zot van te worden, toch?’

Op 15 juli werd hun moeder 's nachts om 1.55 uur dood aangetroffen op de grond naast haar bed. De dood werd geregistreerd als een natuurlijk overlijden. De familie blijft met veel vragen achter. 'De dokter die haar ontslag in het ziekenhuis heeft getekend, was niet de geriater, maar iemand anders. Wat bezielt een arts die zoiets in die omstandigheden schrijft? Waarom hebben ze dat niet met ons overlegd?'

Maar vooral: 'Waarom hebben ze haar wens om te mogen sterven naast zich neergelegd? Daarmee werd de ethische overtuiging van moeder zeker niet gerespecteerd. Kan dat zomaar? Had de geriater niet naar een andere arts moeten doorverwijzen?' Het is de familie niet om een formele klacht te doen. 'We wisten niet dat dit ziekenhuis zo negatief stond tegenover de levenseindevragen van oudere mensen. Dit getuigenis kan misschien verhinderen dat andere mensen hetzelfde doormaken. Niemand zou zo mogen sterven. Wij zouden het in ieder geval niet willen voor onszelf.'

REACTIES

'Dit is geen alleenstaand geval'

Volgens huisarts Gert Huysmans, de voorzitter van de Federatie Palliatieve Zorg, heeft de coronacrisis nefaste gevolgen gehad voor de stervensbegeleiding. 'Er is enorm gefocust op veiligheid, en daardoor is de communicatie in het gedrang gekomen. Dat gaat ten koste van goede levenseindezorg.' Maar hij zegt ook dat een huisarts geen patiënten naar het ziekenhuis kan sturen voor palliatieve sedatie: 'Dat is iets wat je in een acute stervensfase doet, niet als iemand nog een paar weken kan overleven. - Anders moet je het als euthanasie bestempelen.'

Professor Wim Distelmans (UZ Brussel) beaamt dat sedatie ten onrechte beschouwd wordt als een alternatief voor euthanasie. 'Ik ken de case niet, maar als deze mevrouw polypathologie had (*meerdere ouderdomskwalen die niet meer te genezen zijn, red.*), dan had euthanasie gekund. De Leif-artsen bieden ondersteuning om dat in de thuiscontext te doen. Het is het recht van ziekenhuisartsen om nee te zeggen op de vraag naar euthanasie, maar dan moeten ze doorverwijzen naar een andere arts. Sinds begin maart is er een wet die artsen daartoe verplicht.'

Tegen patiëntenrechten in

Beide experts zeggen ook dat patiënten niet tegen hun wil behandeld mogen worden. Iemand 'oplappen' die liever dood wil, gaat in tegen de patiëntenrechten, die bij wet zijn vastgelegd. 'Jammer genoeg is dit geen

alleenstaand geval', zegt Distelmans. 'Veel mensen belanden op het eind van hun leven nog in een ziekenhuis, waar van alles met ze gebeurt dat ze niet meer willen. Daarom is het belangrijk om op papier vast te leggen welke behandelingen je allemaal niet meer wil aan het eind van je leven. Dat kan via een negatieve wilsverklaring.'

Het Imeldaziekenhuis laat op zijn beurt weten dat de patiënt zelf geen behandeling kan eisen. 'We stellen geen veto tegen palliatieve sedatie', zegt de woordvoester van het ziekenhuis. 'Dat kan, in overleg met het palliatief supportteam, en volgens de wettelijke criteria. Het kan dus worden toegepast bij een patiënt die klachten heeft waartegen medicatie niet meer helpt, zoals pijn, braken of angst, en als we weten dat de patiënt het niet meer zal halen.'